

Homilie na mši při svěcení olejů 2002

Milí spolubratři v kněžské a jáhenské službě!

Chci dnes mluvit především k vám, protože toto je „vaše“ mše sv.

Sestry a bratři, kteří se zde shromáždili, aby tu byli s námi, vyjádřili vám svou lásku a vděčnost a podpořili vás svými modlitbami, nám to jistě odpustí.

Ano, tato mše sv. je mší naší kněžské rodiny. Mnozí lidé si o kněžích, žijících v celibátu, myslí, že jsou osamocení. Nemají ženu, nemají rodinu. Není to pravda. Kněz má dvě rodiny, do kterých patří. Ta obvykle více zřejmá, je farnost, případně jiné společenství věřících. To je rodina, ke které je poslán, aby jí sloužil. Je to část církve, která je mu bezprostředně svěřena. Kněz jí slouží in Persona Christi, Capitis Ecclesiae, tedy v Osobě Kristově, který je její Hlavou, a jehož je ona Snoubenkou. Kněz má proto farnost či jiné společenství jako svou rodinu, jíž je otcem, ale i jako svou snoubenku, pro které se zřekl manželství a pro niž se obětuje, v napodobování a následování svého Pána. Milí jáhnové, co říkám a budu dále říkat pro kněze, platí s jistými obměnami i pro vás.

Ta obvykle méně zřejmá, je pro kněze i jáhna rodina, ze které pochází a ze které čerpá svou identitu, svou posilu a povzbuzení. Je to rodina diecézního kněžského společenství, presbyteria, kolem diecézního biskupa. U řeholních kněží je to rodina řeholního společenství s vazbami, které se liší podle jednotlivých charizmat, doplněná, aspoň do jisté míry, vztahem k diecézi, v níž působí, a k jejímu biskupovi. Řeholníci mají svou spiritualitu, která je většinou velmi jasná a zřetelná. O diecézních kněžích se říká, že svou spiritualitu nemají, že neexistuje. Není to pravda. Spiritualita diecézního kněze (dá se ale i říci každého kněze a jáhna) je vlastně spiritualitou Zeleného čtvrtku, dne, v němž bylo kněžství ustanoveno.

Přiblížme si ji. Především je to spiritualita společenství. Bůh člověka stvořil jako bytost určenou pro společenství. To vyplývá už z první kapitoly Písma: *„Bůh stvořil člověka, aby byl jeho obrazem, stvořil ho, aby byl obrazem Božím, jako muže a ženu je stvořil“* (Gen 1,27). Obvykle se tento text interpretuje tak, že člověk je, podobně jako Bůh, bytost rozumná a svobodná. Z novozákonního pohledu, kdy už víme, že Bůh sám je společenství, totiž Nejsvětější Trojice, dovedeme v tomto textu odkrýt i jinou podobnost s Bohem danou tím, že se zde mluví o společenství, tedy o základním společenství člověka, o společenství muže a ženy, o manželství. Vyplývá z toho, že tento text chce vyjádřit i to, že člověk je bytost stvořená ke společenství, je tedy schopná mít vztahy k druhým, je proto osobou; přičemž tyto vztahy se mají podobat vztahům mezi osobami Nejsvětější Trojice. Člověk se tedy má Bohu podobat nejen svými základními schopnostmi, že je bytostí rozumnou a svobodnou, ale i tím, že je osobou, tedy bytostí určenou vztahy, jež mají být podobné vztahům Trojičným. Ježíš přichází na svět, aby nás jim nau-

čil. Jako Božský vyslanec přináší s sebou „kulturu Trojičních vztahů“, aby jimi naše vztahy proměnil. Zakládá církev, která sama má být ikonou, tedy posvátným obrazem Nejsvětější Trojice. Proto je každý křesťan povolán, aby vedle své spirituality osobní, privátní, žil i spiritualitu komunitární, společenské, po vzoru Trojičního společenství.

Je to spiritualita určená vztahy, které zvláštním způsobem vystupují především v kapitolách Janova evangelia, opisujících události Zeleného čtvrtku. Předně jde o Ježíšovo přikázání vzájemné lásky (viz 13. a 15. kapitola). Důležité je, že Ježíš zde užívá slůvka „jako“: *„Jako si Otec zamiloval mne, tak jsem si já zamiloval vás... To je mé přikázání, abyste se milovali navzájem, jako jsem já miloval vás“* (Jan 15,9.12). Toto „jako“ nás právě odkazuje na vztahy mezi Osobami Nejsvětější Trojice, které mají být obrazem a tedy i normou našich vztahů. Bůh, který je Láska (viz 1 Jan 4,8), je Láska proto, že se totálně vydává. Otec miluje Syna tak, že mu dává vše, kromě vztahu Otcovství. Vlastně právě proto je Otcem. Podobně i Syn Otci vrací vše, kromě vztahu Synovství. Proto je Synem. Stejně i Duch svatý, který je vzájemnou láskou mezi Otcem a Synem, jejich poutem jednoty, i on se vydává jim oběma a proto je Duchem Otce a Syna. Toto totální vydání, řecky kenósis (κένωσις), je jedním ze základních rysů Trojičních vztahů.

I Ježíš nás miloval tak, že se za nás zcela vydal. Připomeňme si, jak to říká apoštol Pavel v listě Filipánům v úryvku, který se nám v těchto dnech stále vrací: *„Necht' je mezi vámi takové smýšlení, jako v Kristu Ježíši: způsobem bytí byl roven Bohu, a přece na své rovnosti nelpěl, nýbrž sám sebe zmařil (řecky: εαυτόν εκένωσεν), vzal na sebe způsob služebníka, stal se jedním z lidí. A v podobě člověka se ponížil, v poslušnosti podstoupil i smrt, a to smrt na kříži“* (Fil 2,5-8). Míru Ježíšovy lásky k nám a tedy i normu naší vzájemné lásky ukazuje jeho kříž. Nesmírně vysoko položená latka, vidíte? Této sloužící lásce učil Ježíš při Poslední večeři i apoštoly, když jim prokázal službu, kterou obvykle konali otroci, a umyl jim nohy.

Dalším podstatným rysem Trojičních vztahů je perichóresis (περίχωρησις), vzájemné sdílení, vzájemná jednota božských Osob, bez jejich smísení či splynutí. Ježíš ji naznačuje například slovy: *„Já a Otec jsme jedno“* (Jan 10,30), nebo: *„já jsem v Otci a Otec ve mně“* (Jan 14,11). Tato jejich jednota je umožněna právě výše zmíněnou kenozí, jejich naprostou vzájemnou vydaností: *„všechno mé je tvé, a co je tvé, je moje“* (Jan 17, 10). A Ježíš prosí Otce za vztah jednoty mezi svými učedníky opět se slůvkem „jako“: *„Neprosím však jen za ně, ale i za ty, kteří skrze jejich slovo ve mne uvěří; aby všichni byli jedno jako ty, Otče, ve mně a já v tobě“* (Jan 17, 20-21). Jednota Ježíšových učedníků má tedy vzor v jednotě božských Osob a je proto možná natolik, nakolik jsou ochotni a schopni ve vzájemných vztazích se vzdávat sebe a respektovat druhého. Opět nesmírně vysoko položená latka!

Ježíš však nedává pouze náročné požadavky. Dává také sílu, aby je bylo možné splnit: „sílu Ducha svatého“ (Sk 1,8). Při Poslední večeři ho slibuje a dává ho jako plod své smrti na kříži, jak Jan naznačuje, když podává zprávu o jeho smrti: „a nakloniv hlavu odevzdal Ducha“ (řecky: παρέδωκεν τό πνεύμα) (Jan 19,30). Láska Ježíšových učedníků je pak plod jeho Ducha: „Boží láska je vylita do našich srdcí skrze Ducha svatého, který nám byl dán“ (Řím 5,5).

Při Poslední večeři navíc dává mimořádné pouto jednoty, Eucharistii. Ta sjednocuje jeho učedníky s ním: „*Kdo jí mé tělo a pije mou krev, zůstává ve mně a já v něm*“ (Jan 6,56), a proto i mezi sebou navzájem: „*Protože je jeden chléb, jsme my mnozí jedno tělo, neboť všichni máme podíl na jednom chlebu*“ (1 Kor 10,17).

Můžete namítnout, že toto vše platí pro všechny Ježíšovy učedníky. Co je tedy na tom zvláštního pro jeho kněze? Především jejich mimořádné vyvolení k službě a důvěra, se kterou jim tuto službu Ježíš svěřuje. Svědčí o tom slova, která říká apoštolům a která v první řadě platí i pro jejich nástupce a jejich spolupracovníky v tomto mimořádném vyvolení ke služebnému kněžství: „*Nazval jsem vás přáteli, neboť jsem vám dal poznat všechno, co jsem slyšel od svého Otce. Ne vy jste vyvolili mne, ale já jsem vyvolil vás a ustanovil jsem vás, abyste šli a nesli ovoce a vaše ovoce aby zůstalo.*“ A k tomu hned dodává: „*To vám přikazuji, abyste jeden druhého milovali*“ (Jan 15,16 -17). Z toho tedy vyplývá, že ti, kdo jsou vyvoleni ke služebnému kněžství, mají všechna tato Ježíšova slova, ukazující na Trojiční styl života, žít s mimořádnou odhodlaností a být v tom příkladem všem ostatním. Má se tedy to vše stát jejich spiritualitou, jejich stylem života, tak jako je to stylem života Ježíšova, se kterým mají být maximálně ztotožnění.

V tuto chvíli bych vás chtěl poprosit, abyste doma vzali do rukou list Svatého otce Novo millennio ineunte, kde v kapitole Spiritualita společenství (čl. 43 - 45) píše o těchto věcech mimořádně naléhavě a jasně.

Co z toho všeho, co jsem vám tu řekl, vyplývá praktického pro náš život?

Především je třeba říci, že vy, kněží, jste často osamoceni. Jistě je to dáno do jisté míry nárokem a povahou vaší služby. Kaplani jsou téměř výjimkou, každý má kolem sebe velký rajón, takže nejbližší soused je dost daleko, a práce má, pokud se jí nevyhýbá, vždycky dost. Už jsme si na to zvykli z doby totality, že každý jede více méně na svou pěst. Služba biskupství, která má dost nedostatků, vás ještě utvrzuje v tom, že se nemůžete na nikoho spolehnout. Jen sami na sebe. Samozřejmě kromě Pána Boha a některých spolupracovníků ve farnosti, kteří však jsou spíše výjimkou. A protože to trvá léta, obroste obrazně řečeno naše srdce silnou kůrou, která časem nedovolí, aby tomu vůbec bylo jinak. Moc si nikoho k sobě nepřipouštíme. Stáváme se tak do jisté míry samotáři, soukromými podnikateli v duchovním oboru. To je ovšem situace na hony vzdálená tomu, co bylo prve řečeno o Trojičních vztazích mezi Ježíšovými učedníky. Nedivme se pak, že

máme nedostatek kněžských povolání. Pro mladé muže není život takového samotáře příliš přitažlivý. Naopak, mladí mají strach z takové samoty.

Navíc to má ještě další důsledek. Laici si často stěžují na nedostatek komunikace mezi nimi a kněžími. Víte, že chceme o tom a také o jiných problémech diecéze pořádat konferenci (nikoliv jako jednorázový podnik, ale jako záležitost na pokračování). O jejím uspořádání se vedla živá diskuse a mockrát při ní zaznělo, že nedostatek komunikace není jen mezi kněžími a laiky, ale i mezi kněžími samotnými a mezi lidmi vůbec. V církvi i ve společnosti. Je to tedy situace nedobrá, s ohledem na výše řečené. Co s tím dělat a kde začít? Kde jinde než mezi Ježíšovými učedníky, tedy v církvi, která má být ikonou Trojice. A v církvi samotné kde jinde, než mezi kněžími? Ano bratři, jsme to my, kdo má za to velkou odpovědnost! Nám totiž byla Ježíšem svěřena. A když zklameme...?

Tolik bych si přál, abyste se setkávali! Nejen oficiálně, např. na vikariátních konferencích, ale i neformálně. K přátelskému posezení, ale také ke společné modlitbě, ke sdílení vlastních radostí i bolestí, které se tak snáze unesou, ba i ke vzájemnému sdílení zkušeností s životem z víry podle Božího slova, s životem s Bohem. To je totiž vzájemné posílení ve víře, které všichni potřebujeme a z něhož také všichni rosteme. Ti, kteří tuto zkušenost slyší, i ti, kteří ji sdělují. Je jisté, že toto vzájemné sdílení zkušeností s životem z víry potřebuje důvěru, která nevyroste hned, ale která se tímto sdílením též vytváří a prohlubuje. Když chcete roubovat strom, musíte odstranit kůru a přiložit na sebe „živé“ dřevo. Tady musíte odstranit kůru svých srdcí a otevřít se navzájem. Bez toho nevytvoříte spiritualitu společenství. Vaše vlastní zbožnost, vaše spiritualita, bez tohoto vzájemného otevření zůstane jen soukromá, privátní. To neznamena, že nemáte šanci se stát svatými, ale nemáte šanci naplnit spiritualitu kněze v pastorači. Mohli byste asi být dobrými poustevníky, nebo např. kartuziány (aspoň si to myslím, jejich spiritualitu tolik neznám) ale nikoliv krystalizačními body živého křesťanského společenství, kterými jako kněží v pastorači máte být. Odborníci tvrdí (např. jezuita Medard Kehl v knize Kam kráčí církvev, str. 108), že budoucnost církve je v živých buňkách vzájemně sdílené víry, v tzv. komunikativním prostředí víry. Jsou to živé farnosti, nová církevní hnutí a komunity a pod. Taková prostředí se nevytvoří jinak než životem víry, která se předává, tedy příkladem života, nikoliv povídáním. Jistě byste si všichni přáli mít takové živé farnosti. Můžete je mít, ale musíte začít od sebe. Jsem si jistý, že dříve či později se to musí podařit, přeskochí jiskra a společenství začne žít a růst. Víím, o čem mluvím, sám jsem takovou zkušenost ve farnosti udělal. A především jsem udělal takovou zkušenost s kněžským společenstvím, kterému jsem po léta věnoval den týdně. Někteří z vás to víte, setkávali jste se spolu se mnou. Musím dosvědčit, že si nedovedu představit, jak by vypadalo mé kněžství bez těchto společně strávených chvil. Nebyl to v žádném případě ztracený čas ani peníze. A pokračuji v tom dál jako biskup, i když je to složitější, ale je to nesmírně potřebné a užitečné.

Milí bratři, prosím, abyste mě pochopili, že když vám toto říkám, pak to neznamená, že bych si nevážil všeho toho, co děláte. Naopak, jsem vám za to vděčný a chci vám za to vše poděkovat! Bůh, který vidí i to, co je skryté, to vše velkoryse odplatí. Rád bych však, abychom co nejlépe naplnili Jeho vůli.

Když jsem před chvílí řekl, že člověk je bytost Bohem stvořená ke společenství, je k tomu ještě třeba dodat, že je také bytost Bohem pozvaná do společenství, pozvaná žít jednou trvale - skrze Krista a v Kristu - ve společenství Nejvyšší Trojice. Do toho, do této „kultury Trojičnických vztahů“ ovšem musíme každý dozrát. Jinak bychom tento život nebyli schopni žít. Byli bychom jako někdo, kdo bez znalosti hry na housle chce hrát v profesionálním orchestru. To nelze. Hru by kazil ostatním a sám by z toho také nic neměl. Musí se to nejdříve naučit. My také. Když to ovšem nestihneme zde na zemi, musíme to stihnout po smrti v očistci. Je to jako když žáci, kteří nesplnili úkol, ho musejí dodělat za trest po škole. Přál bych sobě i vám všem, abychom to stihli už zde. Jako kněží jsme ovšem poslání k tomu vychovat a vést i všechny, kdo jsou nám svěřeni. Buď to stihneme s nimi společně, anebo to sami nestihneme. Máme být svatí, ale máme jimi být společně. Platí to i o nás, jak jsme tady shromáždění. Amen.